

92

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

Szociográfus és könyvtáros

100 éve született Braun Róbert

Az Aradon, 1879. január 7-én született Braun Róbert a századfordulón feltűnt sok indítású és sokféle tartó ügyvezetett második magyar reformnemzedék egyik tiszteletreméltó tagja volt. Ez a nemzedék — főleg polgári származású és alapállású, radikális, a 70-es 80-as években született értelmiségiek sűrű szálakkal egymáshoz kapcsolódó köre — a hazai polgári radikalizmusnak, szociáldemokráciának és kommunista mozgalomnak is elsőrangú teoretikusokat, politikusokat adott. Korszerű, a „művelt” Nyugaton is akkortájt kibontakozó társadalomtudományos diszciplínákat honosítottak meg Magyarországon és nem is akár milyen eredménnyel: Élénk szociális érdeklődése egyben a hazai progresszió kiemelkedő képviselőivé is tette ezt a nemzedéket. Nyilvánvaló, hogy tagjai közül a legjobbaknak — Lukács Györgynek, Szabó Ervinnek, Jászi Oszkárnak, Kunfi Zsigmondnak, Mannheim Károlynak és másoknak — a neve történeiszéink és társadalomtudósaink tevékenysége nyomán egyre inkább elnyeri méltó helyét hazai köztudatunkban.

Braun Róbert is ennek a

nemzedéknek a legjobbjai közé tartozott. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Párizsban végezte, majd a század első évtizedében az Arad megyei Lippán, majd Marosvásárhelyen kereskedelmi iskolai tanár volt. A nemzetiségi nyelvterület hátrvárosa a nemzetiségi problémák iránti fogékonyságát fejlesztette ki, míg a Székelyföld gyorsan iparosodó fővárosa a munkásság szociális problémáira irányította a figyelmét. S mindkét problémakört korszerű, felvilágosodott gondolatokkal, vizsgálati metodikával gazdagította. A vidéki lét nála különben sem jelentett valamiféle elszigeteltséget. Szinte indulásától aktív szerepet játszott a budapesti Társadalomtudományi Társaságban, és egyik vezető munkatársa volt ennek folyóirata, a Huszadik Század szerkesztőségének. Gyakran publikált, ám mégis vidéki társadalomtudományi szociográfiai munkássága a meghatározó és a jelentős ebben az időben. Lippai tartózkodásának és egy hosszabb olaszországi útjának eredménye a Lippa és Sansepolcro című szociográfiája, amelyben két, bizonyos fokig hasonló kis-

város társadalmát vizsgálja párhuzamosan. Mindenfajta magyar előzmény nélkül alapos, újszerű és komplex elemzést olvashatunk egy olyan embertől, aki nem annyira a hangzatos és divatos elméletek, mint az empirikus gyakorlat tudósának számít. Ez a műve az első tudományos igényű, korszerű magyar szociográfia s egyben a hazai faluvizsgálatok későbbi ihletője is. Marosvásárhelyi ténykedését — ahol részt vett a szervezett munkásságot oktató szabadiskolai tevékenységben is — *Adatok a vidéki munkásság életéhez* című szociográfiájának megírására is felhasználta. A város majdnem egész szervezett munkásságát, mintegy 260 háztartást keresett fel saját maga, kérdőívvel a kezében, és feltárta a korabeli urbanizáció, kétlakosság, lakásviszonyok és tudati-ideológiai színvonal állapotát, a módszertanilag akkoriban lehetséges mélységgel.

Mint a Társadalomtudományi Társaság szociográfiai szakosztályának elnöke értékes tanácsaival támogatta a galileista diákok 1909-es felmérését a budapesti diákság társadalmi körülményeiről. Fontos kísérlete

volt, hogy 22 év múltán, 1935-ben újra megvizsgálta Maroscsicsér román falu társadalmát, miután 1913-ban már egyszer dolgozott a témán.

Braun Róbert azonban nemcsak a hazai szociográfiát teremtette meg, hanem modern könyvtárügyünknek is egyik úttörője lett, 1911 és 1918 között Szabó Ervin helyetteseként dolgozott a városi nyilvános könyvtár (a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár jogelődje) élén. Szabó Ervin európai szintű gárdát gyűjtött maga köré, amely európai szintre emelte a fővárosi könyvtárügyét. Braun Róbert egyéves amerikai tanulmányútjának tapasztalatai alapján az ottani közkönyvtárak (public library) rendszerét kívánta itthon meghonosítani.

A forradalmak bukása után börtön és üldöztetés volt a része. Lektorként, fordítóként, lexikonok szerkesztőjeként, bibliográfiák összeállítójaként kereste meg a kenyerét, névtelenül jóformán.

1937-ben halt meg, a mind erősebben csendre intett haladó magyar közvélemény tiszteletétől és fájdmától övezve.

Déner Miklós